

Суспільно-інтеграційні тенденції та комунікаційні інновації у музейному краєзнавстві

За матеріалами науково-краєзнавчої експедиції НСКУ на Житомирщину

Для Національної спілки краєзнавців України дієвою формою залучення широкої громадськості до краєзнавчого руху України та проблем збереження історико-культурної спадщини краю стали науково-краєзнавчі експедиції, в рамках яких проводяться тематичні круглі столи, прес-конференції, брифінги, наукові наради та консультації з провідними фахівцями та краєзнавчим активом про нагальні питання українського краєзнавства. Такі виїзди на місця були здійснені в 2009-2013 рр. на Полтавщину, Львівщину, Чернігівщину, Дніпропетровщину, Запоріжжя, Херсонщину, Обухівщину, Київщину, Вінниччину. Спілка опублікувала матеріали і документи проведених краєзнавчих експедицій у збірнику «Джерела духовності», що побачив світ на початку 2014 року.

22-23 квітня 2014 р. краєзнавці здійснили чергову науково-краєзнавчу експедицію, цього разу на Житомирщину. Обласну організацію НСКУ очолює відомий музеєзнавець та громадський діяч Лариса Петрівна Грузська – директор Житомирського обласного краєзнавчого музею, лауреат Премії ім. Героя України М. І. Сікорського НСКУ. Цей край має глибокі традиції краєзнавчих досліджень, закладені діячами Волинського наукового товариства та продовжені сучасними краєзнавцями і науковцями краю. Експедицію Президія правління Спілки присвятила одній із важливих галузей краєзнавства – музейному краєзнавству.

В Україні нараховується близько 500 музеїв державного підпорядкування, серед них понад 160 – краєзнавчі музеї. У музеях зберігається майже 12 млн. пам'яток, з яких експонується лише 3-5% музейних предметів, нагромаджені унікальні творіння матеріальної і духовної культури українського народу, свідчення його суспільно-політичного, науково-технічного і культурного розвитку. Вони становлять невід'ємну частину загальнолюдських цінностей, відображають ідеали поколінь, розповідають про різні періоди історії, видатних діячів держави, науки і культури, активно впливають на формування почуття громадянської та національної гідності в суспільстві, тому вкрай

необхідно залучати цей пласт історико-культурної спадщини у сучасному житті.

Особливу роль у розвитку краєзнавства відіграють краєзнавчі музеї, як осередки вивчення місцевої історії, дослідження минувшини рідного краю та центри культурного життя регіону. Їх зібрання яскраво демонструють самобутність та специфіку кожного краю України. Музеї наділені багатим потенціалом впливу на суспільні процеси, а також і самі змушені дієво реагувати на виклики сьогодення, зокрема, активно впроваджувати у свою практику новітні технології, щоб розвивати і зміцнювати комунікативну взаємодію із суспільством.

Не випадково визначено тему науково-краєзнавчої експедиції «Музейне краєзнавство Житомирщини: суспільно-інтеграційні тенденції та комунікаційні інновації». Метою тематичної експедиції стало вивчення проблеми використання інноваційних технологій у роботі музеїв Житомирщини для популяризації краєзнавчих знань у регіоні. Перед учасниками делегації стояли конкретні завдання: привернути увагу широкої громадськості до проблем краєзнавства, пропагувати діяльність Національної спілки краєзнавців України та Житомирської обласної організації у регіоні; ознайомитись із музейною мережею Жито-

мира, Бердичева, Коростишівського та Попільнянського районів; провести зустрічі із краєзнавчим активом області щодо нагальних питань розвитку краєзнавства на Житомирщині та сучасних підходів у функціонуванні музеїв як соціокультурних інституцій; проаналізувати можливості меморіальних музеїв у контексті сучасних тенденцій соціалізації їх змісту роботи; обговорити із фахівцями музейної справи комунікаційний потенціал сучасних музеїв.

Очолив делегацію Олександр Петрович Реєнт – голова Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Інституту історії України НАН України, член-кореспондент НАН України, до її складу увійшли Р. В. Маньковська – заступник голови Національної спілки краєзнавців України, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, С. Д. Гальчак – голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, О. Г. Бажан – перший заступник головного редактора журналу «Краєзнавство» Національної спілки краєзнавців України, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, О. І. Лупандін – науковий співробітник Інституту історії України НАН України, Я. Л. Примаченко – старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, С. Р. Бабушко – завідувач кафедрою іноземних мов Інституту туризму ФПУ, кандидат філологічних наук, Л. С. Соловей – старший викладач кафедри іноземних мов Інституту туризму ФПУ, голова краєзнавчого осередку в Інституті, кандидат педагогічних наук та краєзнавці Києва. Програма експедиції передбачала зустрічі із краєзнавчим активом області, презентації краєзнавчих видань Спілки, відвідання музейних закладів Житомира, Бердичева, у селах Кмитів Коростишівського району і Романівка Попільнянського району, а також обговорення актуальних проблем музейного краєзнавства.

Знайомство із музейною Житомирщиною розпочалось із, на жаль, маловідомого сучас-

никам закладу – Кмитівського музею образотворчого мистецтва ім. Й. Д. Буханчука. Унікальний сільський художній музей носить ім'я уродженця сусіднього села Студениці, колекціонера та шанувальника мистецтва Йосипа Дмитровича Буханчука, який у 1974 р. передав власну колекцію із 664 творів мистецтва спершу у школу, а згодом особисто опікувався будівництвом спеціальної будівлі для музею, продовжував поповнювати фонди тоді ще народного музею. Рідкісний випадок, коли проєкт музейного приміщення був виконаний на замовлення спеціально для експонування художніх творів у селі Кмитів, здійснений творчою групою під керівництвом відомого архітектора, професора І. І. Фоміна, головним архітектором проєкту був М. Ю. Сєверов. Оригінальним і сучасним є вирішення архітектоніки приміщення, яке вдало враховує природне освітлення просторих 10 залів музею.

Директор музею Ярослав Олексійович Хитрий розповів про історію закладу, який був відкритий у 1985 р., наголосив, що нині колекція музею нараховує біля 3000 творів живопису, графіки, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва. В експозиції представлені роботи видатних майстрів: Є. Мойсеєнка, В. Орешнікова, Ю. Кугача, А. Осипова, Ю. Подляського, В. Коненка, Д. Налбандяна, В. Рейхета, О. Шовкуненка, С. Григор'єва, М. Максименка, М. Глуценка, Т. Яблонської, графіків: А. Кібрика, Г. Верейського, В. Рудаківа, Л. Соїфертиса, М. Дерегуса, В. Касіяна, А. Кокоріна, А. Гончарова, скульпторів: К. Білашової, Л. Буківського, В. Горєвого, А. Куща та інших. Музейне зібрання дає можливість ознайомитись з творами талановитих представників різних національних шкіл мистецтва. Лише постійна експозиція нараховує близько 750 художніх творів.

Музейники розповіли про створення стаціонарних та пересувних виставок, поповнення музейних збірок, роботу з рідними та колегами видатних художників, краєзнавцями, колекціонерами, підприємствами художнього промислу та Національною академією мистецтв України. Учасники експедиції обговорили тематику екскурсій та лекцій, які прово-

дяться у музеї, досвід залучення місцевих мешканців, учнів навколишніх сіл та широкого загалу до відвідування надзвичайно змістовної і цінної музейної колекції, висловили низку рекомендацій щодо використання форм та методів музейної педагогіки, а також пропозиції із активізації рекламної діяльності закладу, який необхідно обов'язково включити до туристичних маршрутів України.

За програмою науково-краєзнавчої експедиції у приміщенні Літературно-меморіального музею В. Г. Короленка у Житомирі відбулась зустріч із представниками органів місцевої влади, засобів масової інформації та краєзнавчим активом області, а також анонсована презентація краєзнавчих видань Спілки. Учасників зібрання привітав перший заступник голови Житомирської обласної ради Володимир Юрійович Арешонков. Він привернув увагу на значенні краєзнавства у сьогоденні, особливо у вихованні молодого покоління, проінформував про краєзнавчі проекти місцевих органів влади спільно із обласною організацією краєзнавців. Зокрема, обласна рада виділила 6 млн. грн. на ремонт одного із найкращих музеїв України – Житомирського обласного краєзнавчого музею. У виступах начальника обласного управління культури Житомирської ОДА, народного артиста України Юрія Григоровича Градовського та депутата обласної ради Віктора Степановича Балюрка переконливо звучала думка, що патріотизм до Батьківщини починається із любові до рідного краю, і краєзнавство спроможне через дослідження історії міста чи села піднести цю ідею серед громади і реалізувати її.

Голова Національної спілки краєзнавців України О. П. Реєнт висвітлив питання, які хвилювали аудиторію – про соціально-політичні виклики у сучасному суспільстві, місце і значення громадських організацій у ньому, роль краєзнавства у зміцненні духовних засад суспільства, формуванні національної гідності та суспільної свідомості, повноцінне використання краєзнавчого потенціалу у створенні системи національної освіти, діяльності бібліотечних установ та туристичних організацій. Вчений зупинився на значенні музейної галузі

у всебічному ствердженні гуманістичних цінностей у суспільстві, інтеграції національної спадщини у культуру світового співтовариства, наголосив, що музей є дієвим засобом подолання духовної ентропії – процесу знецінювання морально-етичних принципів у сьогоденні.

Очільник Спілки ознайомив загал із краєзнавчими виданнями. До 200-річного ювілею Кобзаря підготовлено унікальну колективну працю «Україна Тараса Шевченка» за участю усіх регіональних організацій, де вперше у єдиному комплексі розглядається краєзнавчий аспект шевченківської теми у всеукраїнському контексті. У книзі представлено міста і села, в яких перебував Тарас Шевченко, висвітлюється середовище спілкування і творчості митця, розкривається присутність Кобзаря у всіх аспектах народної пам'яті, увічнення його імені у музеях, світлицях та пам'ятниках, через діяльність товариств, клубів, студій, присвяту мистецьких і народних творів, видання творів Т. Г. Шевченка та праць про нього у краї за роки незалежності. О. П. Реєнт повідомив, що за ініціативи Спілки під час експедиції на Черкашину спільно із Музеєм однієї книги «Кобзаря» Т. Шевченка, єдиним у світі, підготовлено і видано книгу про унікальні раритети із фондів музею. У жовтні 2014 р. Спілка проведе у Шевченківському національному заповіднику у м. Каневі XIII Всеукраїнську наукову історико-краєзнавчу конференцію «Краєзнавча Шевченкіана України», присвячену 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка. Регіональні організації Спілки проводять низку заходів зі вшанування 200-річного ювілею Тараса Шевченка, які стають помітними подіями у культурному житті регіонів.

Широкій громадськості були представлені книга документів та матеріалів науково-краєзнавчих експедицій Спілки за 2009-2013 рр. під назвою «Духовні джерела», збірник лауреатів Премії імені Д. Яворницького «Материк краєзнавства», матеріали Других краєзнавчих читань пам'яті академіка Петра Тронька «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України» підготовлені спільно із Націо-

нальною історичною бібліотекою України та чергове число журналу «Краєзнавство» – № 1 за 2014 рік.

Відзначивши роботу Житомирської обласної організації, до розбудови якої доклав багато років подвижницької праці учений і громадський діяч, лауреат Премії імені Д. Яворницького НСКУ Михайло Юхимович Костриця, О. П. Реєнт подякував особисто Л. П. Грузській за організацію у проведенні експедиції, вручив нагороди активістам краєзнавчого руху Житомирщини – відомому письменнику Василю Марцельовичу Врублевському, директору краєзнавчого видавництва «Волинь»; знаному досліднику Георгію Павловичу Мокрицькому, та спілчанські квитки новоприйнятим членам НСКУ: декану історичного факультету Житомирського державного університету ім. І. Франка, доктору історичних наук Івану Івановичу Ярмошику, директору Музею космонавтики ім. С. Корольова, кандидату філософських наук Ірині Дмитрівні Дячук, заступнику голови Олевської районної ради Юрію Віталійовичу Халімончуку.

З інформацією про діяльність краєзнавчої організації та стан музейної справи в області виступила Л. П. Грузська. Вона підняла також проблему відвідування музеїв, зазначивши, що протягом року в Україні їх відвідують близько 20 млн. осіб, що набагато менше, ніж у країнах світу. Зарубіжні музеологи визначили таке поняття, як «люди музейного типу», який формується із врахуванням рівня освіти, достатку і досвіду ознайомлення з музеями із дитинства. Нам необхідно активно формувати традицію відвідування музеїв, починаючи з родини та школи. Розширення контактів музею і людини сприяє підвищенню ролі музею у суспільному житті, а також приносить економічний ефект, що є немаловажним у розвитку галузі. Досвід багаторічної музейної роботи переконує, що мало хто, ознайомившись з музейною експозицією, залишається байдужим до унікальних пам'яток, емоційне сприйняття яких підсилюють змістовна розповідь співробітників та використання технічних засобів. Проте, щоб пробу-

дити бажання відвідувачів ознайомитися з колекцією, необхідно розвивати комунікативні можливості, залучати різноманітні форми співпраці з музейною аудиторією зі всіма її соціальними, професійними, віковими та іншими особливостями.

В обговоренні актуальних питань діяльності музеїв взяла участь заступник голови Спілки, музеєзнавець Р. В. Маньковська, наголосивши, що наше суспільство змінилося під впливом інформаційних технологій і вони відкривають перед музеями нові можливості, а використання мультимедійних та інтернет технологій позитивно впливає на взаємодію музеїв і суспільства. Останнім часом особлива увага приділяється дослідженню музейної аудиторії, використовуючи при цьому нові технології. Соціологи можуть отримувати необхідну інформацію про відвідувачів, їхні запити, культурні потреби, що є важливим при розробці стратегії розвитку закладу. Музейники європейських країн цим питанням присвятили першу конференцію з дослідження і оцінки музейної аудиторії, яка відбулася в Берліні 27-28 лютого 2014 р. На ній обговорювались інноваційні проекти дослідження аудиторії, а також можливості застосування новітніх технологій у музейних комунікаціях. Р. В. Маньковська наголосила, що вирішення завдань сучасної музейної комунікації базується на міждисциплінарному підході і потребує залучення музеєзнавчих, педагогічних, соціологічних та психологічних методів дослідження.

Заступник голови НСКУ підкреслила також, що Спілка значну увагу приділяє музейному краєзнавству, дослідженню історії музейної справи України: проведено Перший Всеукраїнський конкурс громадських музеїв, у с. Халеп'є на Обухівщині Київської області відкрито Літературний музей Івана Франка на Дніпрі. У 2011 р. НСКУ з метою репрезентувати музейні колекції України започаткувала медіа-проект «Музейні скарби України», основною темою якого стало гасло: «Музеї – скарбниця української культури: погляд крізь століття». Учасники проекту поставили унікальне завдання представити широкому загалу

історію розвитку музейної справи України від виникнення перших музеїв на поч. XIX ст. до сучасних інновацій в музейництві, розкриваючи основні етапи процесу формування музейної мережі та особливості змісту музейних експозицій. Культурологічний проект Національної спілки краєзнавців України «Музейні скарби України» покликаний відкрити суспільству глибину і могутність української культури, унікальність і неповторність історико-культурної спадщини, збереженої в музеях протягом століть, привернути увагу української та світової громадськості до широкого науково-просвітницького, пізнавально-виховного, духовно-естетичного потенціалу музеїв.

Учасники експедиції оглянули експозицію Літературно-меморіального музею Володимира Галактіоновича Короленка, де ознайомилися із життям і діяльністю визначного літератора, публіциста, критика і правника. У цьому ошатному будиночку пройшли 13 років дитинства та ранньої юності письменника. Завідувача музейним закладом Віра Дмитрівна Мороз розповіла про відкриття музею 27 липня 1973 р., у день 120-річчя від дня народження В. Г. Короленка. Нині основний музейний фонд нараховує понад 10 тис. музейних предметів. Вона розповіла про його твори, в яких відображено житомирський період життя В. Г. Короленка («Ночью», «Парадокс», «Моє первое знакомство с Диккенсом», «История моего современника»), звернула увагу на меморіальні речі родини, прижиттєві видання письменника та його сучасників, представила твори графіки, живопису, скульптури, прикладного мистецтва, присвячені земляку та його часу. У музеї постійно відбуваються різноманітні науково-освітні заходи за творами В. Г. Короленка, а також з народознавчої тематики, літературно-музичні вечори, творчі зустрічі у літературній вітальні. Учасники експедиції обговорили питання модернізації експозиції, запропонували використати новітні технології у відтворенні самотнього світу письменника, представити місця проживання письменника не лише фотографіями та картами, але і за допомогою мультимедійного показу.

Музейний простір України важко уявити без унікального закладу Житомира – Музею космонавтики ім. С. П. Корольова. Саме в цьому місті народився і провів дитинство видатний учений ракетно-космічної галузі та засновник практичної космонавтики. Учасники експедиції відвідали Меморіальний будинок-музей академіка С. П. Корольова та експозицію «Космос», де через особисті речі видатного земляка та його родини розповідається про життя та діяльність геніального конструктора. Розвиток космонавтики представлений макетами супутників, елементами космічних кораблів, їхніх вузлів й агрегатів. Відвідувачі із зацікавленістю оглядають місячний ґрунт – капсулу із землею з Місяця, яку подарувало музею NASA, спускний апарат космічного корабля «Союз-27», що побував у космосі, костюми космонавтів, зразки їжі для них. Директор музею Ірина Дмитрівна Дячук на зустрічі з науковцями розповіла про історію формування колекцій, участь у створенні музею матері С. Корольова – М. М. Баланиної, доньки – Н. С. Корольової, дружини – Н. І. Корольової, його друзів, колег.

Музейниця означила основну філософську ідею експозиції – єдність людини та космосу, звернула увагу на особливості побудови експозицій науково-технічних музеїв, поділилася багаторічним досвідом співпраці з вченими Національної академії наук України та інших країн. У музеї впроваджено новітні технології, зокрема, відкрито сучасний стерео-кінозал, який дає відвідувачам можливість побачити галактику в стереозображенні, створено спеціальне світлове та музичне оформлення, що перетворює статичну експозицію у неординарну інсталяцію. Під кінець зустрічі О. П. Реєнт відзначив плідну працю співробітників обох музеїв, їх внесок у розвиток музейної справи Житомирщини та України, побажав колективу поширювати досвід їхньої роботи із відвідувачами серед інших музейних закладів країни.

Нещодавно, у травні 2013 р. Житомир збагатився оригінальним, першим в Україні музеєм Бориса Лятошинського – видатного українського композитора, диригента, педагога,

одного із основоположників модерного напрямку в українській музиці. Заклад розміщено в музичній школі № 1, яка носить ім'я корифея української культури. На місці батьківської хати встановлено пам'ятник композитору, його іменем названо одну із вулиць Житомира. Делегація Спілки ознайомила із унікальними архівними документами, фотознімками, нотами, платівками, предметами інтер'єру та побуту, особистими речами, переданими музею спадкоємцями Бориса Лятошинського, хранителями його меморіальної кімнати в Києві – подружжям Дмитра й Тетяни Гомонів. Документи, меморіальні експонати, рояль маестро, що відтворений на полотні з портретом композитора художником Юрієм Дубініним, розповідають про тернистий життєвий і творчий шлях видатного композитора, передають дух тієї епохи, в якій він жив і творив. Авторами унікальної експозиції є директор музичної школи №1 Валентина Чудовська та працівники обласного краєзнавчого музею кандидат мистецтвознавства Ірина Копоть і Людмила Журавська. Учасники експедиції відзначили вдалу художню концепцію оформлення експозиції, здійснену художником Ю. Дубініним, яка не лише гармонійно поєднує музейні предмети, але й підкреслює раритетні пам'ятки у музейному показі. Виступом учнів музичної школи, які на роялі композитора виконали його твори, завершився насичений перший день експедиції.

Знайомство із музеями Житомирської області члени експедиції продовжили у місті Бердичеві, яке своєю історією сягає початку XV ст. Екскурсію містом провів директор Музею історії міста Бердичева, голова правління міської організації Спілки Павло Степанович Скавронський. Краєзнавець торкнувся основних етапів розвитку міста, зупинився на дискусії серед краєзнавців щодо походження його назви, пояснив зміст сучасного герба міста, на якому зображено бойову сокиру – бердиш (вважається, що назва міста походить від слова берда – так називали бойову сокиру у слов'ян) та жезл бога торгівлі Меркурія, що символізує минуле міста, як одного з основних центрів торгівлі, вигідно розташованого на пе-

рехресті шляхів із Західної Європи до Росії. Із 1765 р. тут щорічно відбувалося 10 ярмарків, куди з'їжджалися купці з Києва, Чернігова, а також з Галичини, Пруссії, Туреччини, Австрії, Росії.

Серед історико-архітектурних пам'яток міста виділяється Бердичівський історико-культурний заповідник. Архітектурний комплекс XV-XVIII ст. включає стіни фортеці з вежами, прибрамний корпус та костьол. У 1627 р. київський воєвода Януш Тишкевич заснував кляштор, а у 1630 р. подарував замок католицькому ордену Босих Кармелітів на знак подяки за звільнення із татарського полону. Святиною храму (він був у 1991 р. повернутий релігійній громаді) є ікона Божої Матері Бердичівської, яку ще у 1647 р. київський єпископ Станіслав Заремба оголосив чудотворною, а 1998 р. відбулась її коронація. У 2011 р. в костьолі створено Всеукраїнський Санктуарій Матері Божої Святого Скапулярію. Члени делегації оглянули костьол Святої Варвари, який було споруджено у 1759-1781 рр., де 14 березня 1860р. вінчався з графінею Евеліною Ганською відомий французький письменник Оноре де Бальзак. Краєзнавці Бердичева старанно зберігають історію свого міста, де століттями мирно вживались українці, євреї, поляки, росіяни та інші нації, вшановують пам'ять видатних земляків, люблять повторювати за письменником Шоломом Алейхемом, що Бердичів – це єврейський Париж.

Під час відвідання Музею історії міста Бердичева відбулась зустріч членів експедиції із колективом музею та місцевими краєзнавцями. На зібранні заступник міського голови Бердичева Іван Омелянович Демусь розповів про перспективи розвитку міста, наголосив на гуманітарній складовій у діяльності місцевої влади та ролі колективу музею у культурному житті Бердичева. Голова НСКУ О. П. Реєнт поділився планами Спілки на майбутнє, представив її творчий доробок, відзначив роботу краєзнавців місцевого осередку, зокрема досвідченого організатора і дослідника П. С. Скавронського, вручив йому Подяку НСКУ, а також членські квитки

Співки науковим співробітникам музею Ларисі Василівні Коломієць та Наталії Миколаївні Захарчук.

Після зустрічі краєзнавці оглянули експозицію музею, який своєю драматичною історією сягає у 1925 р. і тісно пов'язаний з іменем видатного вченого і музеєзнавця Теодосія Мовчанівського. Саме він запропонував, щоб зберегти будівлю колишнього монастиря Босих Кармелітів, створити тут заповідник. Значна частина унікальних колекцій була втрачена під час Другої світової війни, монастир зазнав значних руйнувань. Поступове відродження закладу в післявоєнний час було обігране розпорядженням влади про передачу фондів Бердичівського історичного музею до Житомирського краєзнавчого. Із 1954 р. у Бердичеві не було музею, він припинив своє існування. І лише через тридцять років, у 1984 р., у місті знову було відкрито краєзнавчий музей. Тривалий час він перебував у не пристосованих для музейного показу приміщеннях, та після реставрації кляштору Босих Кармелітів музей розмістили у просторій двоповерховій будівлі й урочисто відкрили 22 серпня 2003 р. У 7 експозиційних залах представлена історія міста, традиції та культурні досягнення його мешканців. Унікальним експонатом музею є Євангеліє 1780 р., надруковане старослов'янською мовою в окладі виготовленому в друкарні кляштору Босих Кармелітів із зображенням Розп'яття Ісуса Христа та образу Матері Божої Бердичівської. Зберігається турецька нагорода «Орден Меджибіс» за самовідданість та вірність, також рідкісний знак Петрово – Полтавського кадетського корпусу, виготовлений до його 50-річчя. У 2010 р. заклад поповнився музеєм освіти м. Бердичева та музеєм воїнів-інтернаціоналістів.

Працівники музею постійно проводять загальноміські заходи: тематичні, фото та мистецькі виставки, зустрічі з цікавими особистостями, концерти художніх колективів. Вони розгорнули широку роботу із розробки туристичних маршрутів містом. Спількуючись із музейниками, пересвідчуєшся у їх невтомному бажанні розвивати заклад, залучати фахівців до експозиційного оформлення залів, осучас-

нення концептуальних підходів у роботі музею, виробленні різноманітних форм у його комунікаційній діяльності.

Із Житомирщиною пов'язане ім'я видатного українського діяча культури Максима Тадейовича Рильського, тому Романівський літературно-меморіальний музей-садиба М. Т. Рильського увійшов до маршруту експедиції. Музей був відкритий для відвідувачів у 1990 р. у меморіальному приміщенні, яке належало родині Рильських. Завідувача музейним закладом Марія Дмитрівна Авраменко провела делегацію садом, посадженим Максимом Тадейовичем. Краєзнавці відвідали пам'ятні місця, пов'язані із М. Рильським, вшанували на місцевому цвинтарі пам'ять батька поета Тадея, його матері Меланії та брата Богдана.

У 4-х залах музею представлені матеріали про родину поета, експонати, пов'язані з життям М. Т. Рильського в Романівці, а також численні документи, книги, фотографії, особисті речі, які розповідають про творчий шлях, громадську діяльність, захоплення видатного українського поета та про життєві долі багатьох талановитих людей пов'язаних з родиною Рильських. У цьому будинку деякий час діяла сільська школа, в якій у 1918-19 рр. вчителював М. Т. Рильський, про що засвідчує відтворений клас старої сільської школи. Спершу у 1965 р. при школі відкрили музейну кімнату, згодом весь будинок віддали під музей. Колектив музею започаткував проведення літературно-мистецьких свят «Романівська весна», яким вшановують славний рід Рильських, українське поетичне слово і плекають любов до рідної землі.

Музейники активно залучають до екскурсій та заходів учнів місцевої школи, які спільно із працівниками музею провели для учасників експедиції літературно-тематичну екскурсію. У невеличкому селі на Житомирщині натхненно працюють подвижники української культури та музейної справи. Їхні сучасні підходи у музейному показі, креативні задумки екскурсійної роботи варті поширення серед інших українських музеїв.

На підсумковому круглому столі учасники

експедиції обмінялись враженнями та думками щодо ролі краєзнавства у сучасному житті, взаємодії музеїв та суспільства. Л. П. Грузська зупинилась на формах комунікації музею і суспільства, які, на думку музейниці, визначаються специфікою музейних установ. Музейна комунікація має зміцнювати партнерські зв'язки музею із науковцями, залучати молодих людей до музейного простору, сприяти інтелектуальному розвитку людини. На тому, як сучасні суспільні виклики вимагають розвитку поряд із традиційними нових напрямів діяльності музею, наголосила Р. В. Маньковська. Такі форми як експозиційно-виставкова, просвітницько-освітня, видавнича в умовах інформаційно-технологічного розвитку необхідно доповнювати можливостями музейної педагогіки, засобами новітніх комунікаційних технологій. Як дієвий засіб комунікації з суспільством, музеї активно використовують засоби масової інформації, радіо, телебачення, газети, журнали, інтернет-видання, які допомагають сформуванню зацікавленості громадян у відвідуванні музеїв.

Думку Р. В. Маньковської підтвердила М. Д. Авраменко, яка відзначила: чим більше музейний захід висвітлюється у засобах масової інформації, тим кількість відвідувань експозиції чи виставки стає більш масовою. На жаль, треба відзначити, що інформації про музеї у медіа-просторі України ще досить недостатньо, її обсяг набагато менший і дуже

поступається сюжетам про різноманітні форми розваг.

Узагальнюючи роботу експедиції, голова Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Інституту історії України НАН України, член-кореспондент НАН України О. П. Реєнт підкреслив, що музеї у сучасному суспільстві розглядаються як невід'ємна складова його соціокультурного простору, а музейна діяльність передбачає широкі контакти з громадськістю, тому комунікативна функція набуває особливої ваги у взаємозв'язках музею та суспільства. Відвідавши сім музеїв Житомирщини можна констатувати, що поряд із традиційними формами музейної комунікації, в умовах інформаційно-технологічного розвитку з'являються сучасні засоби взаємодії музею і суспільства, спрямовані на розширення сфери впливу музейних закладів на громадськість. Розвиток інформаційних технологій, що базуються на використанні комп'ютерів та телекомунікаційних систем, спонукає музеї переходити до більш перспективних форм комунікації. Музейне краєзнавство, яке вдало поєднує професійний підхід музейників та краєзнавчу складову їх діяльності, вбираючи інформаційно-технологічні інновації, вибудовує оригінальну систему комунікацій і займає важливе місце у соціокультурному просторі сучасного суспільства.

